

VLADIMIR NABOKOV • Arlekenlere Bak!

Kelebek: Papilio Zalmoxis

Fotoğraf: Eyewitness Handbooks / Butterflies and Moths / David Carter

Look at the Harlequins!

© 1974 Dmitri Nabokov

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3390 • Dünya Edebiyatı 312

ISBN-13: 978-975-05-3614-4

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Osman Yener, Güneş Akkor

DIZI KAPAK TASARIMI Bülent Erkmén

KAPAK UYGULAMA Barış Akkurt, BEK

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV
**Arlekenlere
Bak!**

Look at the Harlequins!

ÇEVİREN
Emrah Serdan

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'da tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti, 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'da dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın (İletişim, 1999) dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı *The Real Life of Sebastian Knight*'i (*Sebastian Knight'in Gerçek Yaşamı*, İletişim, 2003) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngilizce yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de, İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada or the Ardor* (*Ada ya da Arzu*, İletişim, 2002) sayılmalıdır. İletişim Yayınları'ndan çıkan diğer kitapları: *Karanlıkta Kahkaha* (1993), *Pnin* (1999), *Bir Günbatımının Ayrıntıları* (1999), *Rua, Dam, Vale* (2000), *Lujin Savunması* (2001), *Cinnet* (2003), *Göz* (2005), *İnfaza Çağrı* (2007), *Saydam Şeyler* (2010), *Konuş, Hafıza* (2011), *Nikolay Gogol* (2012), *Maşenka* (2012), *Laura'nın Aslı* (2012), *Rus Edebiyatı Dersleri* (2013), *Solgun Ateş* (2013), *Edebiyat Dersleri* (2014), *Don Quijote Dersleri* (2016), *Yetenek* (2016), *İhtişam* (2018), *Çarpık Dünya* (2019), *Terra Incognita* (2023) ve *Arlekenlere Bak!* (2024).

Véra'ya

ANLATICININ DİĞER KİTAPLARI

RUSÇADA:

Tamara 1925

Piyon Veziri Alır 1927

Plenilune 1929

Camera Lucida (Aydınlıkta Mezbaha) 1931

Kızıl Silindir Şapka 1934

Cüret 1950

İNGİLİZCEDE:

Bkz. Gerçek Maddesi 1939

Esmeralda ve Sihirli Postlu Geyiği 1941

Dr. Olga Reprin 1946

Mayda Sürgünü 1947

Bir Deniz Ülkesi 1962

Ardis 1970

Birinci Kısım

1

Sırasıyla evlendiğim üç ya da dört eşimden ilkiyle tuhaf denebilecek şartlarda tanıştım; gerek anlamsız ayrıntıları, gerek asıl hedefinden bihaber olmasının yanı sıra en ufak bir başarı olasılığına da engel olan saçma hamlelerinde ısrar eden tertipçisiyle bu şartların oluşumu gözümde acemice bir komployu andırıyordu. Gelgelelim bu şahıs farkında olmadan o hatalardan bir ağ ördü; ben de cevaben bir dizi yanlışlık sonucu bu ağa bulaşmış ve komplonun yegâne amacı olan yazgıyı yerine getirmiş oldum.

Cambridge'deki son senemin (1922) Paskalya dönemiymi;¹ Ivor Black adlı yetenekli bir amatör oyuncunun rejisörlüğünü yaptığı Ateşböceği Kumpanyası, sahneye koyacakları Gogol'ün *Müfettiş*'inin İngilizce uyarlamasında “bir Rus olarak” sahne makyajının bazı incelikleri hususunda bana

1 Oxford ve Cambridge gibi eski üniversitelerde akademik yıl sekiz haftalık dört döneme ayrılır: Michaelmas, Hilary, Easter (Paskalya) ve Trinity. Trinity bahar dönemine denk gelir.

akıl danışmıştı. Black'le Trinity'deki² öğretmenimiz aynıydı; Pitt'te³ ögle yemeği boyunca adamcağızın o çıtkırıldım hallerini usanmadan taklit ederek içime fenalık getirmişti. Üstünkörü konuştuğumuz işle alakalı kısım daha da tatsız çıktı. Ivor Black, Gogol'un İlçe Başkanı gecelik giysin istiyordu; ne de olsa "bütün olanlar o ihtiyar namussuzun kâbusu değil miydi ve eserin Rusça başlığı olan *Revizor* da Fransızca 'rüya' anlamındaki *rêve*'den gelmiyor muydu"? Feci bir fikir olduğunu düşündüğümü söyledim.

Provalar yapıldıysa da bensiz gerçekleştiler. Düşününce o proje hiç sahne yüzü görebildi mi bilmiyorum.

Kısa bir süre geçtikten sonra Ivor Black ile bu kez bir kokteylde tekrar karşılaştık; beni ve beş diğer adamı o yazı Côte d'Azur'de geçirmemiz için, söylediğine göre yaşlı bir teyzesinden kendisine yeni miras kalmış villasına davet etti. O esnada körkütük sarhoştı ve bir hafta kadar sonra, yola çıkmasının arifesinde içten davetini ona hatırlattığım zaman epeyce afalladı; daha sonra öğrendim ki bu daveti kabul eden yalnız benmişim. İkimiz de pek seilmeyen yetimleriz, bu yüzden güç birliği etmeliyiz, dedim ona laf arasında.

Hastalık beni bir ay kadar daha İngiltere'de kalmaya mecbur etti; ertesi hafta içinde Cannes ya da Nice'e varmış olacağımı kibarca haber verdiğim bir kartpostalı Ivor Black'e gönderdiğimde Temmuz başı olmuştu bile. En muhtemel tarihin cumartesi günü ikindi saatleri olduğunu belirttiğimeyse neredeyse eminim.

Gardan telefon etme çabalarım hüsrana uğradı, hat sürekli meşguldü; ben de arızalı soyut alanlara karşı azimle mücadele edebilen biri değilimdir. İkindimin tadı tuzu kaçmıştı, ki ikindi en sevdiğim zaman dilimidir. Uzun yolculuğumun başından beridir kendimi sapsağlam olduğuma ikna

2 Trinity College, Cambridge'i oluşturan 31 kolejden biri.

3 Pitt Club, Cambridge'in en eski kulüplerinden biri.

ediyordum; perişan haldeydim şimdi. Mevsime göre cansız mı cansız, nemli mi nemli bir gündü. Palmiye ağaçları yalnız seraplarda göze hoş gelir. Neden bilmem, taksi bulmak da sanki kötü bir rüyadaymışım gibi mümkün olmadı. Nihayet ağır kokular yayan mavi teneke bir minibüse attım kendimi. O hurda yığını dolambaçlı yolda neredeyse her dönüşte bir “müsait yerde inecek var”la dura dura gideceğim yere anca yirmi dakikada varabildi; o sihirli yaz boyunca her bir taşını, her bir çalısının her bir sapını ezberleyeceğim kestirme yolu kullanarak sahilden yürüsem yaklaşık o kadar vakit alırdı. O korkunç yolculuk sırasında yaz sihirli mihirli değildi! Gelmeyi kabul edişimin tek sebebi, “enfes enginler”de (Bennett’ten mi bu? Barbellion’dan mı?) deliliğin kenarından geçen bir sinirsel şikâyetimi tedavi etmektir. Başımın sol yanı sızım sızımdı, toplar labut deviriyor gibiydi. Diğer yandaysa bön bir bebek önümde oturan annesinin omzu üzerinden dik dik bana bakıyordu. Simsiyah giyimli siğilli bir acuzenin yanına sığışmış, yeşil denizle gri falezlerin arasında yalpalanırken mide bulantıyla mücadele ediyordum. Nihayet Carnavaux köyüne vardığımızda (benekli ağaç gövdeleri, sevimli barakalar, postane binası, kilise) hislerimin tümü kaynaşarak altuni bir resme dönüşmüştü; bavulumun içinde duran, Ivor’a getirdiğim ve o daha görmeden tadına bakmaya ant içtiğim viski şişesiydi bu. Minibüsçü ona yönelttiğim soruyu duymazdan geldi ama benden önce inecek olan koca ayaklı, tosbağa kılıklı küçümen bir rahip yüzüme bakmadan çapraz yönde bir caddeyi işaret etti. Villa Iris, dedi, yürüyerek üç dakika. Tam iki valizimi yüklenip güneşin aniden bir üçgen halinde düştüğü yola çıkıyordum ki karşı kaldırımda muhtemel ev sahibim belirdi. Yanıma doğru giysileri alıp almadığımı aklımdan geçirdiğimi –aradan yarım asır geçti ama!– hâlâ hatırlıyorum. Ev sahibim kısa pantolon ve kundura giymişti ama çorap-

sızlığı göze batıyordu; bacaklarının görünen iki santimlik kısmı feci derecede pembeydi. Postaneye gidiyor ya da gidiyormuş gibi yapıyordu; ziyaretimi Ağustos ayına kadar er-telememi önerdiği bir telgraf gönderecekti, o zaman Cannice'teki işi eğlencemize mani olmayacaktı. Hem Sebastian'ın da –o kimse artık– bağbozumuna ya da lavanta şenliğine yetişebileceğini umuyordu. Bu lafları mırıldanarak, içinde tuvalet eşyamın, sağlık malzemelerimin ve neredeyse yazmayı bitirdiğim (sonunda Paris'te bir *émigré* dergisine gönderilecek) sone derlemesinin bulunduğu küçük valizimi aldı. Sonra pipomu doldurmak için yere bıraktığım büyük çantamı da aldı. İncir çekirdeğini doldurmayacak bu ayrıntıların bol bol aklımda kalması, büyük bir olayın öncü ışığına yakalanmış olmalarından herhalde. Ivor sessizliği bozdu ve kaşlarını çatarak beni bir misafir olarak ağırlamaktan memnuniyet duyduğunu, ancak Cambridge'deyken söylemeyi unuttuğu bir konuda beni uyarmak durumunda olduğunu söyledi. Hazin bir vaka nedeniyle bir haftaya feci sıkılabılmışım. Eski mürebbiyesi Miss Grunt kalpsiz ama akıllı bir insanmış; Ivor'un kız kardeşinin “çocukların asla sesi çıkmamalıdır” kaidelerini asla çiğnemediğini, hatta bunu kimse-nin ağzından duymaya gelemediğini tekrar tekrar söylemekten çok hoşlanırmış. Hazin vaka da şuymuş, kız kardeşi – ama onun hikâyesini anlatmayı biz en iyisi valizlerimizle birlikte eve yerleştikten sonraya bırakalım.

2

“Peki *senin* nasıl bir çocukluğun oldu McNab?” (Ivor, beni yaşamının ya da şöhretinin son demlerinde bu takma adı kullanan hırpani ama yakışıklı bir jöne benzettiğinden bana bu isimle hitap etmeyi alışkanlık edinmişti.)